

СПОГАД

Лепеха помирав. У нього розкладалася печінка. Він це знав, як ніхто, і йому не потрібно було ескулапських висновків. Більше того, тепер він сам міг описати особливості розвитку хвороби, палітру больових почуттів, преамбулу смерті, склавши щось на зразок посібника для студентів-медиків. Скажімо: «Враження помираючого від цирозу печінки» або «Основні прояви агонізування». Однак Лепеха не драматизував становища і ставився до цього по-філософськи. У нього не було особливого суму з приводу подібного свого кінця. Єдине, що турбувало, - біль у животі, який інколи бував досить докучливим. Але й у цьому разі існував шлях запобігання. І Лепеха знав його достеменно. Знав про це і я, а тому приходив до нього, захопивши із собою пляшку. Це був випадок, коли первинне зло, досягши своєї мети, ніби тішачись з того, дозволяло собі лояльність полегшувати муки, яких уже завдало. Лепеха добре розумів те зло. Знаючи його сутність, він ставився до нього, як до давно знайомого приятеля, який врешті-решт зламав його. Інколи, підкоряючись стереотипу людського мислення, я проймався несправжнім жалем, і говорив йому слова. Ті, що говорять співчутливі ближні. Про зло алкоголю, про тверезий спосіб життя і його сенс. Тоді Лепеха здивовано озирався на мене, і на обличчі його виникала посмішка, від якої я почував себе людиною з кругозором члена партії. Я замовкав і мовчки наливав у склянки.

Лепеха випивав повільно, статечно, випробовуючи дію, потім ставив порожню склянку і тихо, протяжно зітхав. Інколи закурював. Не пам'ятаю, бачив я коли, щоб він щось їв... Здається, ні... Я не був у Лепехи вже кілька тижнів. Кожного разу, і що далі – більше, я боявся, що пляшка, яку я несу старому, вже не згодиться.

Осінь закінчувалася. Всюди лежало багато опалого листя, вигорілого на сонці, і саме сонце теж зовсім вицвіло за літо.

Сьогодні, коли я прочинив двері, якась особлива насторога тривожила мене.

- Заходь, не бійся... Я ще є... - почулося з кутка, де стояло ліжко. Лепеха лежав, укритий сутінками своєї підвальної квартири, сірий і самотній, як осінній вечір. Зі стіни вдарив годинник. За вікном був день, але в Лепешиній кімнаті його не було

ніколи.

Знову вдарив годинник. На столі диміли недопалки. У пляшці лишалося небагато. Ми курили. За вікном повільно проїхав жіночий ровер. Його педалі натискали латані вельветові капці.

- Мойсей Якович. На прогулянку, - випустивши в хатній смерк клубок диму, мовив я.

Мойсей Якович проживав по сусідству, і його жіночий допотопний німецький ровер частенько проїздив за Лепешиним вікном. Щоб прожити якомога довше, Мойсей Якович ранками смоктав соняшникову оливу, споживав пророслу пшеницю, не їв смаженого, не пив, не палив і їздив на жіночому ровері.

- Ми з ним трохи схожі, - розсудив уголос Лепеха.

- Ви? - посміхнувся я.

- Ми обоє - паразити.

Я задумався...

- Ти вважаєш?

- Рівною мірою. Хоча не зовсім. Я паразитую значно коротший відрізок часу. Тепер звільняю місце іншим. А цей старий єврей паразитує націлено, аби це тривало якомога довше. Паразити мого типу вигідніші суспільству.

Я подумав, що Лепеха знову згадав про свою смерть з надзвичайною легкістю, навіть тривіальністю. Такий спокій, байдужість, формувалися якимись внутрішніми силами, що керували його свідомістю, підкоряючи й поневолюючи її з тих часів, про які він уже не пам'ятав.

Ми випили. У мене все це було ще попереду.

- Знаєш, - мовив він, тихо й протяжно зітхаючи, - моє паразитування могло закінчитися значно раніше, навіть не початися.

Мені хотілося курити, і я взяв цигарку.

- Я був ще немовлям, коли мене мало не з'їла рідна тітка, - продовжував він.

- В якому розумінні? Ти закуриш?

- Подай, будь ласка.

Я запалив Лепесі цигарку. Він затагся глибоко.

- У самому прямому.

В кімнаті стало зовсім темно, і тільки дві червоні жарини наших цигарок час від часу спалахували, фарбуючи в червоне наші сп'янілі обличчя.

- Спочатку вона з'їла свого чоловіка. Люди розповідали, в молодості вони кохалися. Вона зарубала його сокирою. Після того в селі її стали звати Зарубихою. Ганна Зарубиха.

- Вона була красива?

Лепеха звів на мене очі.

- Чому ти спитав?

Я стенив плечима.

- Вона була красива... - зітхнув Лепеха.

Горілка приємно запекла всередині, і я задумався.

Ми мовчали. Не знаю, про що думав Лепеха. А я... Я уявляв її. Якою вона могла бути. Ганна... Ганна Зарубиха...

Вітер шугонув тротуаром, і в Лепешине віконце сипонуло сухим листям. Знову проїхав жіночій ровер, і промайнули латані капці.

- Не муч себе. У столику в чорній папці є фото.

Я здригнувся. Лепеха дивився на мене посоловілими очима, і в них ледь трималася дивна посмішка.

- Вип'ємо... - сказав він.

Я налив.

- Ти мені не дав доказати.

- Я просто запитав. Чи була вона красива?

- Просто? Ти їж, на мене не дивись, - говорив старий, - я люблю горілку і не поважаю їжу. Горілка, не переповнюючи шлунку, наповнює щирістю душу, а їжа переповнюючи шлунок, гнітить і душу, і мозок.

- Мабуть, у твоїх словах є певна рація.

- Я не поважаю її ще й тому, що знаю, до чого доводить людину її відсутність.

Тоді вона нагадує всім, що перш за все ми – звірі. Хижі, кровожерливі, які лише повдягали соціальні маски. Тоді, коли їжі не стає, зразу закінчується святковість карнавальної ночі, і в очах, що світилися добром, запалюється ненависть, обличчя, що зображали ласку, перекошує зло, а з-під уст, що звикли до поцілунків, вишкіряються вовчі ікла.

- Вовчі ікла... — повторив я.

- Хочеш знати, як убивали Ганну?

Я знову здригнувся і поглянув на Лепеху. Я не переставав думати про неї і щойно теж.

- Її убили?

Лепеха знову дивився на мене з дивною посмішкою в очах. А потім заговорив дуже швидко:

- Вона вкрала мене немовлям із колиски, що висіла під бантиною, і віднесла до себе в хату. Коли люди збіглися і вибили двері, Ганна стояла наді мною з великим гострим ножем. Свого часу тим ножем вона відрізала голову свого чоловіка. Я лежав на столі і не плакав. Ще мить, і моє тільце було б червоне від крові, а голова з відкритими очима лежала б у відрі для помийв. Люди забігли до хати і зупинилися. Їх зупинив жах, жах, що був у її голодних зелених очах. Вона похитнулася, а губи посміхнулись. Наступної миті вона вже лежала на підлозі, притиснута широкими дубовими дверима, на яких біснувався очманілий гурт. То був танок смерті. Смертники танцювали на смертній. Висохлі моці гарцювали у нестямі, гублячи слину, вирячивши очі. Вона вже не дихала, а вони все гарцювали й гарцювали, а потім почали співати, і мій батько теж. Я заплакав. Але ніхто не чув того. І батько, і мати теж.

Лепеха вмовк. Під столом зашаруділо, і на середину кімнати вибігло мишеня. Зупинилося. Огледілося і знову забігло під стіл. Ударив годинник. І мені здалося, що в кімнаті падає сніг. Він з'явився нізвідкіля, танув на льоту і, не досягаючи підлоги, щезав десь там, де найбільше згустилися сутінки.

Зовсім сп'янілий, я курих, думав про Лепеху, а перед очима спливав

незнайомий жіночий образ.

- Не мучся ти. Візьми в столику і подивись.

Я, похитуючись, підійшов до столу і витяг шухляду. Там я побачив чорну папку. Фотокарток було небагато. Давні, пожовклі, вони зберегли свій своєрідний запах. Я переглянув кілька, і раптом побачив жіноче обличчя. Я показав його Лепесі. Той стверджувавально кліпнув очима.

- Я розумію твоє ставлення до неї, але хочеш не хочеш, воно приємне, старий, винятково приємне. До того ж її вбили, а ти залишився жити.

- Пити! Ти хотів це сказати?

- Я хотів сказати, що в неї гарне обличчя. Навіть дуже.

- Дорікаєш мені тим, що я не став її сніданком? Можливо, ти маєш рацію. Я б розчинився в її красивому шлунку і розтікся по її принадному тілу, і тоді моє обличчя було б, безумовно, прекрасніше, ніж тепер.

Я розглядав її обличчя і ніяк не міг усвідомити. Я завжди доводив собі, що душа відповідна тілу і навпаки. Що вони формують одне одного. Хоча зараз ці проблеми зовсім недоречні і не повинні хвилювати ні мене, ні Лепеху.

- Даремно ти... - мовив я. Лепеха посміхнувся.

- Гаразд, не сердься. Прийдеш на мої похорони?

- Якщо ти помреш не в мою зміну. Краще у вихідний.

Лепеха знову посміхнувся.

- Прийдеш... Прапор будеш нести жовто-блакитний, а на палиці – серп і молот.

- Вона не схожа на твого батька. Якого кольору були в неї очі?

- Ще не довго... Днів шість або сім... І помру...

- Що?

- Я тебе прошу, не робить пагорба. Розрівняйте землю. І хреста не хочу. Посади суниці, я їх так люблю.

Ми затяглися цигарками і майже разом випустили клуби диму.

Кімната попливла, стіл, ліжка, на якому лежав Лепеха, стілець, на якому сидів

я, теж попливли. Ударив годинник, я здригнувся, згадавши, де я, що я. Лепеха лежав з відкритими очима, втупившись у стелю, під якою соталися пошматовані хмари тютюнового диму.

- Забери собі годинник. Забери тепер, бо потім хтось потягне. І не зогледишся. Він французький.

- Добре-добре... - ледь ворушились мої губи.

У кімнаті падав сніг. Я підставив долоню і зловив сніжинку.

- Ти бачиш сніг? - запитав я.

Лепеха мовчав. Сніг продовжував падати. Його ставало все більше й більше. Він засипав підлогу, меблі, нас, всю хату, і ми скоро зовсім зникли під його холодним обрусом.